

С Т А Н О В И Щ Е

**във връзка със защита на дисертационен труд
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.8. Икономика
Стопански факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград
Катедра „Финанси и отчетност“**

**Тема на дисертационния труд: „ПРИЕМАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНИ
СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВА ОТЧЕТНОСТ В ЕС. ЕФЕКТЪТ НА
ДОХОДНОСТТА НА БАНКАТА. ПРИМЕР НА ГРЪЦКИТЕ БАНКИ
В БЪЛГАРИЯ**

**Автор на дисертационния труд: докторант Елени Колеца, ЮЗУ „Неофит
Рилски“ – Благоевград**

**Научен ръководител: доц. д-р Елена Ставрова, ЮЗУ „Неофит Рилски“ –
Благоевград**

Автор на становището: доц. д-р Силвия Трифонова, УНСС, София

1.Общо представяне на получените материали

Настоящото становище е изготвено на основание Заповед № 2365 от 24.10.2019 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград – проф.д-р Борислав Юруков, в съответствие с чл. 9 от Закона за развитие на академичния състав в Република България, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, както и в съответствие с чл. 4, ал. 3 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград.

Представена е следната документация от докторантката Елени Колеца: 1) дисертационен труд на английски език на тема: “International Financial Reporting Standards and the effect on banking profitability. A case study of Greek Banks in Bulgaria” в общ обем от 183 стр.; 2) Справка-декларация за изпълнение на минимални национални изисквания за присъждане на ОНС „доктор“; 3) Автореферат на дисертационния труд на български език; 4) Списък на публикациите по дисертационния труд на докторантката; 5) Заповед за състава на научното жури на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград – проф. д-р Борислав Юруков.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд на докторантката Елени Колеца е посветен на много актуална тема за финансовата практика, а именно – въздействието на Международните стандарти за финансово отчетяване (МСФО) върху рентабилността и

ефективността на гръцките банкови институции, които се намират в България. Не е ясно защо в заглавието на дисертационния труд не е посочено, че се анализира ефективността на гръцките банки в България.

Интерес представлява акцентът, който докторантката си поставя в своето научно изследване, а именно: чрез използването на финансови съотношения за годините, през които са прилагани Международните стандарти за финансово отчитане, и второ, чрез използване на статистически анализ за годините след прилагането на Международните стандарти за финансово отчитане, да оцени и анализира рентабилността и ефективността на гръцките банкови институции, които се намират в България. На тази основа е направено сравнение на получените резултати за всяка изследвана банка и са формулирани заключения.

4. Познаване на проблема

Според мен докторантката Елени Колеца е добре запозната с проблематиката на научното изследване, но неясно са дефинирани основният изследователски въпрос на дисертационния труд, обектът на изследването и целта на изследването.

На стр. 11 на дисертационния труд е посочено, че: „**Обект на изследването** е значението на Международните стандарти за финансово отчитане, обусловени от финансовите съотношения и техния резултат за финансовите отчети на банковите институции“.

Така посочен обектът на изследване има нужда от прецизиране. Не може значението на МСФО да е обект на изследване!

Освен това не е формулиран предмет на изследване.

В труда са изследвани следните **5 гръцки банки, функциониращи в България:**

1. Алфа банк;
2. Емпорики банк;
3. Пиреос банк;
4. Пощенска банка;
5. Обединена българска банка (ОББ).

На стр. 11 в дисертационния труд е посочено, че: „**Тезата на това научно изследване** е оценка на ефективността и рентабилността на гръцките банкови институции, които оперират в България. Първо, се прави анализ на ефективността на банките за десетилетието 2001-2011 г. с използване на финансови коефициенти с цел да има подробна картина за развитието на банките. Следва проучване, разграничаващо годините в две части (периода): 2001-2004 г. и 2005-2008 г. Това разделяне в два периода е избрано, за да бъде изследван един точен период от 4 години преди и след прилагане на МСФО, което има задача да даде по-точни резултати. Избраният начин на оценката е сравнителният анализ с финансовите съотношения. Има избрани шест основни финансови съотношения: три коефициенти на рентабилност (рентабилност на активите ROA, рентабилност на собствения капитал ROE, нетен лихвен марж NIM) и три коефициенти на ефективност (нетен марж на печалбата NPM, коефициент на оборот на активите, коефициент на ефективност ER), като изчисленията се основават на данни от

официални финансови отчети, публикувани от Българската народна банка (БНБ). Резултатите от този метод на анализ в настоящото изследване се очаква да дадат пълна картина за цялостната оценка на ефективността на гръцките банки, действащи в България, и начина, по който те са повлияни от въвеждането на МСФО. Изследването завършва с анализна статистически данни за 2005-2011 г., който представя детерминантите на банковата рентабилност и тяхното влияние върху финансовите резултати на петте банки след прилагането на МСФО. Това е втората стъпка в общите усилия да се определи какво е влиянието на МСФО на рентабилността на банките“. Преводът на параграфа е мой.

На стр. 12 в труда на английски език е посочено, че **една от основните цели на дисертационния труд** е да представи ефекта на внедряването на МСФО върху банковата ефективност и рентабилност. Трудът се фокусира върху анализа на рентабилността на банковите институции през периода след прилагането на МСФО. Анализът на рентабилността предоставя обширна информация за финансовото състояние на банковите институции и по-конкретно чрез него се анализира и се представя в кой период от време банките успяват да постигнат по-големи печалби.

Така посочената изследователска цел на труда е декомпозирана в **6 изследователски задачи**:

1. Представяне на състоянието на гръцката банкова система чрез подробно описание на основните ѝ показатели и динамика.
2. Изясняване на теоретичния характер на банковата дейност, представяне на основните ѝ аспекти – банковата ефективност и банковата рентабилност. Преглед на литературата и анализ на основните теории за ефективността на банките, начините за оценка и измерване на банковата ефективност.
3. Преглед на литературата на Международните стандарти за финансово отчитане, важността на тяхното въвеждане и начина, по който влияят върху банковите резултати.
4. Прилагане на иконометрично проучване на връзката между ефективността на кредитните операции на банките и крайните резултати от тяхната дейност.
5. Определяне на степента на въздействие на изследваните показатели върху банковата дейност, като се използва сравнителният анализ на финансовите коефициенти за избран период преди и след прилагането на МСФО.
6. Изследване на детерминантите на рентабилността на банките и тяхното въздействие върху финансовото изпълнение на петте гръцки търговски банки за периода след внедряването на МСФО, използвайки статистически анализ.

Преводът на изследователските задачи е мой.

Формулирани са **3 хипотези на изследването**, посочени в автореферата на труда:

1. Хипотеза 1: Съществува положителна връзка между размера на банката и нейната рентабилност.

2. Хипотеза 2: Съществува положителна връзка между управлението на активите и рентабилността на банката.
3. Хипотеза 3: Съществува отрицателна връзка между оперативната ефективност и рентабилността на банката.

5. Методика на изследването

Методологията на проведеното дисертационно изследване включва традиционни научноизследователски подходи като теоретико-методологичен анализ, емпиричен и статистико-иконометричен анализ.

Докторантката използва исторически-логически подход, системен подход, сравнителен анализ, метод на анализа и синтеза, индуктивен и дедуктивен метод, дескриптивен метод, емпиричен анализ, казусен подход, критичен анализ и иконометричен анализ.

За постигане на поставените цели и задачи, в дисертационно изследване е поставен акцент върху провеждането на иконометрично проучване на връзката между ефективността на кредитните операции на банките и крайните резултати от тяхната дейност. Приложен е сравнителен анализ на финансовите коефициенти за избран период преди и след прилагането на МСФО с цел да се оцени степента на въздействие на изследваните показатели върху дейността на петте гръцки банки, опериращи в България.

В дисертационния труд е използван и подходящ графичен и табличен инструментариум. Във връзка с изпълнението на поставените цели и задачи на изследването докторантката е ползвала множество чуждестранни източници и публикации по темата, и е проучила опита на гръцките банкови институции, работещи в България. Общият брой на литературните източници, посочени в списъка на използваната литература в труда, е 199.

Дисертационният труд се основава на анализа на чуждестранна специализирана научна литература в областта на изследването на банковото дело. Изследването е базирано и на информация за финансовите показатели в годишните финансови отчети на изследваните гръцки банки, опериращи у нас, официална финансова статистика на централната банка на Гърция, специализирани икономически интернет сайтове и др.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд има класическа структура, състояща се от въведение, изложение, включващо четири глави, заключение, списък на използваната литература и 5 приложения. Дисертационният труд е в общ обем от 183 страници. Библиографията съдържа общо 199 литературни източника, които не са номерирани. Те всички са на английски език. Посочени са и 5 електронни източници – специализирани сайтове. В подкрепа на изложението в труда са използвани 35 таблици и 29 фигури. Приложенията са 5 на брой.

Въведението на дисертационния труд разглежда актуалността, изследователската теза, обекта на изследването, целта и задачите на труда, и използваната методология за разработването му.

Първа глава на дисертационния труд е посветена на анализа на състоянието на гръцката банкова система. След кратко въведение и преглед на литературата по проблема, са засегнати няколко основни въпроса, а именно – банковото регулиране и теориите, на базата, на които се основава, ефективността на банковия надзор, характеристиките на банковата система в Гърция, структурата на гръцката банкова система – централна банка, търговски банки, кооперативни банки, базисните елементи на банковите институции в Гърция – персонал, клонове, кредитна дейност, структура на активи и пасиви, ликвидност и рентабилност на гръцките банки, и сравнение на гръцките банки с банките в другите страни членки на Югоизточна Европа.

Втора глава на дисертационния труд е посветена на анализа на банковата ефективност. След кратко въведение и преглед на литературата по проблема, са разгледани двата вида ефективност – ефективност на разходите и ефективност на печалбата, екзогенните и ендогенните фактори, които влияят върху ефективността, като най-голямо внимание правилно е отделено на начините за измерване на банковата ефективност. Другият основен проблем, който тук е изследван, е рентабилността на банките, във връзка с което са проучени различните коефициенти и съотношения, чрез които се измерва рентабилността на банките. Те са разгледани в 9 групи.

В трета глава на дисертационния труд е направен задълбочен анализ на Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО). Разгледана е еволюцията на МСФО, рамката за отчитане, принципите и правилата, залегнали във финансовите стандарти. Основно място е отделено на анализа на ролята на МСФО в банковия сектор и в т.ч. в европейския банков сектор. Във връзка с това са дадени примери за банковия сектор в България и в Гърция.

Четвъртата глава на труда е посветена на емпиричното изследване. Представен е методът на анализ и тази част на труда е разделена в 2 части – първо, анализ на рентабилността чрез използване на финансовите съотношения, и второ, статистически анализ на банковото финансово състояние след прилагането на МСФО. По отношение на частта, касаеща анализа на рентабилността, са използвани следните финансови коефициенти – коефициенти на рентабилност, в т.ч. рентабилност на активите ROA, рентабилност на собствения капитал ROE, нетен лихвен марж NIM, както и коефициенти на ефективност, в т.ч. нетен марж на печалбата NPM, коефициент на оборот на активите, коефициент на ефективност ER. Накрая са обобщени резултатите от направения анализ на рентабилността на гръцките банки, опериращи в България. В частта за статистическия анализ на банковото финансово състояние след прилагането на МСФО е направен дескриптивен и регресионен анализ с основна цел да се проучи задълбочено поведението на банките през периода след прилагането на МСФО и начина, по който МСФО са повлияли върху значимите финансови фактори и показатели на гръцките банки, опериращи в България. В обобщение е представена финалната класификация на петте изследвани гръцки банки, опериращи в България през двата проучени периода 2001-2004 г. и 2005-2008 г.

В заключението на труда са систематизирани и обобщени основните изводи, реализирани от проведеното научно изследване.

7. Приноси и значимост на дисертационния труд за науката и практиката

По мое мнение могат да се открият следните приносни моменти на дисертационния труд:

- Направено задълбочено научно изследване на финансовото състояние на петте гръцки банки, опериращи в България – Алфа банк, Емпорики банк, Пиреос банк, Пощенска банка и ОББ, през два периода 2001-2004 г. и 2005-2008 г., с извеждане на влиянието на прилагането на МСФО върху финансовото състояние на банките.
- Систематизиране на основните ефекти от прилагането на МСФО върху банковия сектор чрез прилагането на казусен подход по отношение на изследваните пет гръцки банки, опериращи в България.
- Тестване на поставените хипотези в труда, с установяване на следните резултати: а) Хипотеза 1, че съществува положителна връзка между размера на банката и нейната рентабилност, се потвърждава само за Емпорики банк; б) Хипотеза 2, че съществува положителна връзка между управлението на активите и рентабилността на банката, е потвърдена изцяло само за ОББ и е потвърдена частично за Алфа банк и Емпорики банк; в) Хипотеза 3, че съществува отрицателна връзка между оперативната ефективност и рентабилността на банката, е потвърдена за Пиреос банк и Пощенска банка.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е представила 4 публикации по темата на дисертацията, които са свързани с различни нейни аспекти, и са представени на научни форуми в България и в други държави.

9. Лично участие на докторанта

Считам, че дисертационният труд, авторефератът и самооценката на научните приноси на докторантката са нейно лично дело.

10. Автореферат

Авторефератът към дисертационния труд до голяма степен съответства на общоприетите изисквания и отговаря на съдържанието на изследването, представено в труда.

11. Критични забележки и препоръки

Към дисертационния труд на докторантката имам следните критични забележки:

- Тезата на дисертационното изследване, посочена на стр. 11 на дисертационния труд на английски език, е следната: „оценка на ефективността и рентабилността на гръцките банкови институции, които функционират в България”. Това е мой превод, тъй като тезата не присъства

в Автореферата на български език. Така посочена тезата обаче на практика по-скоро изразява целта на научното изследване.

- Във връзка с това е и критиката защо в заглавието на дисертационния труд не е посочено, че се анализира не само рентабилността, но и ефективността на гръцките банки в България.
- На стр. 11 на дисертационния труд е посочено, че: Обект на изследването е значението на Международните стандарти за финансово отчитане, обусловени от финансовите съотношения и техния резултат за финансовите отчети на банковите институции. Така посочен обектът на изследване има нужда от прецизиране. Не може значението на МСФО да е обект на изследване!
- Авторефератът на английски език и авторефератът на български език са идентични по съдържание, което е правилно. Но неправилно според мен е, че и двата автореферата представят прекалено синтезирано и разказвателно съдържанието и резултатите от дисертационния труд.
- В автореферата е представен т.нар. Списък на научни приноси. Той обаче не трябва да се нарича така. Правилното наименование е Справка за научни приноси.
- По-важната критика, която отправям е, че в т.нар. Списък на научни приноси към дисертационния труд на Елени Колеца, на практика са посочени някои резултати от проведеното научно изследване, а не реални научни и научно-приложни приноси. Така че е необходимо съществено прецизиране и преработване на Справката за научни приноси към труда.
- Налице са множество неясноти и пропуски при форматирането на дисертационния труд, липсва прецизност при оформянето на труда и на автореферата към него (на български и на английски език). На места в труда се говори за научен доклад/статия (scientific paper), а не за дисертационен труд (PhD thesis).
- Налице са множество неясноти и в документацията по защитата на докторантката. На първо място, за мен не става ясно как е възможно в два различни документа докторантката да е написана с различен статут: като докторантка на самостоятелна подготовка – в Справката-декларация за изпълнение на минималните национални изисквания за присъждане на ОНС „доктор”, и като докторантка в редовна форма на обучение в ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград в Заповедта за състава на научното жури, което очевидно според мен е вярното. Не зная как докторантката е стигнала до защита пред научно жури, а все още не знае какъв е статутът ѝ.
- На различни места в документацията по защитата се посочва различен департамент, към който е зачислена докторантката, а именно – първо в Департамент по икономика (Department of Economics) (на заглавната страница на дисертационния ѝ труд на английски език (PhD thesis), а в Заповедта за състава на научното жури – това е катедра „Финанси и

отчетност”, Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград, което очевидно е правилното.

- От цялата представена документация от докторантката по защитата на дисертационния труд се създава впечатление, че тя е изготвена много набързо и не е огледана стилово, редакционно и съдържателно.

По време на публичната защита смятам, че докторантката може да вземе отношение по следния *въпрос*:

- Какво бъдещо развитие и перспективи докторантката очаква за гръцките банки в глобалната финансова архитектура и според нея, кои биха били успешните им цели, приоритети, бизнес линии и дейности, върху които те следва да се фокусират?

12. Лични впечатления

Нямам никакви лични впечатления от докторантката Елени Колеца, тъй като не я познавам. Становището ми е изготвено само на базата на предоставената ми документация по конкурса и по процедурата по защитата на дисертационния й труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки направените критични бележки и препоръки към дисертационния труд на докторантката Елени Колеца, считам, че в труда са засегнати редица проблемни въпроси, на които са поднесени интересни теоретико-методологични и практико-приложни постановки. На тази основа давам **положителна оценка** за проведеното научно изследване и предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ на Елени Колеца в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление: 3.8. Икономика; научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”.

Дата: 1.12.2019 г.

Подпис:

/доц. д-р Силвия Трифонова/